

Niende og tyvende Møde.

Tirsdagen den 08de November 1886 N. 1.

Sekretæren (Winkler) oplæste Protokollen for förrige Møde; denne blev derefter underkört.

Formanden (Berg): Ved Fölskingsmanden för Vornholms 1ste Valgkreds (Wem) er modtaget et Andragende fra 38 Bøiere af Væde og Omegn om en Udvidelse af Tjenestetiden ved Høste Telegrafstation til fuldstændig Dagstjeneste. Dette Andragende vil blive tilfölet Finantsudvalget.

Den förtte Sag paa Dagsordenen var:

Valg af 11 Medlemmer til et Udvalg angaaende Forslag til Lov om den offentligke Fred paa Fölskertens Helligdage samt paa Grundlovsdagen den 5te Juni og paa Valgdage.

Dette Valg foretoges efter Reglerne för Förholdstalsvalgmanden paa Bestyrelsen af Scharling, Scheel, Strom, Thomsen, Tvermoes, Weete, Kuberg, N. Andersen (Odense Amts 2den Valgkreds), Briz, Dahl, Gad, Jagd, N. Andersen (Thisted Amts 3die Valgkreds), Rosen, P. E. Polch og Dinsen.

Ved Valget afgav: 73 Stemmesedler, og da der skulde vælges 11 Medlemmer, var Förholdstallet 6.

Valgte bleve samtlige 11 Medlemmer i följende Orden: Thörup, Th. Kleisen, Brandes, Christoffersen, P. E. Polch, Olsen, N. S. Larsen, Jagd, Tang, P. Holm og E. Hage.

En Stemme faldt paa Tauber, to Stemmesedler vare ubrönte, da de kom til Optælling, og fire Stemmesedler bleve tilbage i Urnen.

Den näste Sag paa Dagsordenen var:

Förtte Behandling af Forslag til Lov om Förändringer i §§ 1, 11, 12, 14—17, 22 og 29 i Lov af 23de December 1865 om Valg af Borgerrepräsentanter i Staden Köbenhavn samt Tillæg til samme Lov.

(Lovforslaget findes i Tillæg A. Sp. 1959 ff.)

Lovforslaget fattes under Förhandling.

Forslagsstilleren (Bajer): Som jeg yttrade ved Föreläggelsen af närvärende Lovforslag den 6te i denne Mäaned, har jeg optaget de to Paragrafer, som findes i det af den höiterte Indenrigsminister i Landsthinget fremsatte Forslag. De findes her som § 2 og § 3, kun med nogle ganske ubetydelige Ändringer. Den ene gaar ud paa, at jeg har udeladt, at Indenrigsministerens Samtykke kräves til den Deling af Valgkredse i Köbenhavn, som Kommunalbestyrelsen förtager; den anden Ändring er, at jeg har udeladt, at Kommunalbestyrelsen bestämmer, hvem der skal väre Formand i Valgbestyrelsen. Jeg har troet derved at handle demokratiskt ved at hövde Selvbestemmelsesretten i begge Tilfælde. Förrigt förholder jeg mig neutral lige voersör Megeringsforslaget, om man vil ändre det paa den ene eller den anden Mäade i det andet Thing eller her; men jeg maa tage det med, da det hörer väsentligt med, naar man vil röre ved Borgerrepräsentantvalgene, og det har sin naturlige Plads der, hvor det findes i närvärende Lovforslags §§ 2 og 3. — Förrigt indeholder Lovforslaget tre Hövedgrundfätninger; för det förtte, at Skattecenjus bortfalder, hvilket findes i närvärende Lovforslags § 1 förtte Stykke; för det andet, at Kvinder ligestilles med Mänd i den her omhandlade Hensende; det er det, der findes i det andet Stykke af samme Paragraf, og för det tredje, at Förholdstalsvalg bliver indfört; det er Lovforslagets övriga Paragrafer. Jeg skal gjennemgaa hvert af disse Punktter för sig.

Skattecenjus tilfäiger jo vässe Mindretals Bestyttelse, men jeg anser det för at väre en unaturlig Bestyttelse, og naar der findes en bedre, vor den förttrækkes; en saadan er Förholdstalsvalgmanden. Fölge det kunne jo de Høistbefättede eller de, som er mere västaaende end Andre, hvis de finde det önskeligt, slutte sig sammen og sätte deres

egne Kandidater ind. Jeg veed meget godt, at der indvendes derimod, at naar man lader Censur bortfalde, ville de fattige ligesom faae deres Hænder i de Riges Lomme, men jeg spørger, er det da bedre, at de Rige have deres Hænder i de Fattiges Lomme, med andre Ord, at de Fattige skulle være urepræsenterede? Jeg tror, at man gjør Ret og Skjel til begge Sider ved at lade Skattecensur bortfalde og i Stedet derfor indføre Forholdstalsvalgmaaden. Forvrigt skal jeg afvente, hvad der maatte blive indvendt mod dette Hovedpunkt i Lovforslaget.

Jeg gaar over til det næste, som handler om Kvindens Valgret. Jeg maa strax gjøre den Bemærkning, at uagtet det ikke er af Lovforslaget, følger Valgbarheden med. Der staar nemlig i § 2 af den gjældende Lov af 23de December 1865, at valgbare ere de Samme, som ere valgberetigede. Jeg havde oprindelig ikke tilstregnet at medtage Kvindens Valgbarhed, men skulde jeg have rørt ved § 2 i den gjældende Lov, maatte jeg have foretaget Noget, som strider mod min Overbevisning. Jeg skal derfor overlade til Andre, om de ikke mene, at Valgbarhed bør følge med. Jeg for mit Vedkommende tror, at det vil være Gavn for Borgerrepræsentationen, om der ogsaa var Kvinder til Stede der. Borgerrepræsentationen har at gjøre med en Mængde Sager, ved hvilke den kunde have stor Gavn af at have Kvinder i sin Midte. Jeg skal saaledes nævne Skole-sager. Var det ikke omkeligt, at en eller anden udmærket dygtig Forstanderinde for en høiere eller større Pigeskole havde Sæde i Borgerrepræsentationen ved saadanne Sager. Det er jo nemlig ikke alene den mandlige, men ogsaa den kvindelige Undervisning, som Kommunalbestyrelsen har at varetage i Folkeskolen, og i den senere Tid spille jo Børerinder en meget stor Rolle ved Undervisningen. Ved det sidste store nordiske Skolemøde var da ogsaa Bestyrelsen saaledes sammensat, at Kvinden var repræsenteret deri. Derfra forekommer det mig ikke at være et stort Skridt til at jøge ogsaa at faae Kvinder ind i Borgerrepræsentationen, som har saa meget at gjøre med Skolen. Noget Vigtigt gjælder om Fattigvæsenet. I hele det offentlige Fattigvæsen er der mange Omraader, hvor Sagskyndigheden kunde høste stor Nytte af, at Kvinder vare med. Jeg kunde ogsaa nævne Sundhedsvæsenet, og jeg kunde ganske vist opregne endnu flere Sager, hvor det Samme gjælder, men jeg holder mig nu foreløbig til Valgretten. Hvorfor skulle Kvinder udelukkes fra Valgretten? Hvem er det, der ere udelukkede fra Valgretten foruden Kvinder? Det er Børn og Forbrydere. Her have vi

de tre Klasser, som de fleste Valglove udelukke; det er de tre: Kvinder, Børn og Forbrydere. At man udelukker Børn, er jo ganske naturligt, fordi de ikke have Forstand paa Valgretten, ikke sere i Stand til at bruge den, og det er ligeledes naturligt at udelukke Forbrydere, dels som et Tilleg til Straffen, dels fordi der er Sandshulighed for, at de vilde misbruge Valgretten, men er der nogen Sandshulighed for, at Kvinder ikke ere i Stand til at bruge Valgretten, eller at de vilde misbruge den? Det fordrer jeg Bevis for. Hvis man kan overbevise mig i den Henseende, skal jeg være villig til at tage den Del af Forslaget tilbage, men jeg beder, at man vil komme med Beviser og ikke med Interjektioner, ikke bruge Udtryk af den Art, som Stuart Mill i en Tale, han holdt den 20de Mai 1867 i det engelske Underhus, omtalte, idet han sagde, at det var meget vanskeligt at kæmpe imod Interjektioner, Udraab, thi det er som oftest de Grunde, man faaer mod Kvindens Valgret. Jeg tror ikke, at der er nogen Fare for, at Kvinden vil misbruge hverken Valgretten eller Valgbarheden. Jeg tror ikke, at Nogen vil opstille det Skræmmebillede, at Kvinderne, des- som de fik Valgret og tillige bleve valgbare til Kjøbenhavns Borgerrepræsentation, vilde udelukke alle Mænd; de ere jo Flertallet og kunde altsaa gjøre det, hvis de holdt sammen, og det vilde ganske vist kun være Sjengjæld, fordi Mændene have udelukket dem i umindelige Tider, men vi vide jo, at Kvinderne ere lige saa delte med Hensyn til Meninger som Mændene og ligesaa godt tage Parti til den ene eller anden Side, saa at der ingen Fare er i den Henseende. Jeg tror nu, at Valgretten og ligeledes Valgbarheden, naar i Begyndelsen, vil blive benyttet meget lidt af Kvinderne, men alene det, at der var enkelte Kvinder, som vilde benytte den, vilde jeg anse for godt og gavnligt og et virkelig, sandt Fremskridt, men overfor det Skræmmebillede, jeg berorte, er der heller ingen Fare for, at Kvinderne, hvis de fik Valgret, skulde udelukke Mændene, naar vi fik Forholdstalsvalgmaaden, thi saa kunde Mændene, som jo ere næsten Halvdelen, være i Stand til at sikre sig næsten Halvdelen af Valgene, saa at det Skræmmebillede kunne vi vistnok fuldstændig lade gaa ud af vor Betragtning.

Jeg kommer nu til det tredje Hovedpunkt, at indføre Forholdstalsvalgmaaden ved Borgerrepræsentationsvalgene i Kjøbenhavn. Det er en gammel Bekjendt her i Thinget. Jeg tager det for et velbit Parti, at netop den 9de November for 6 Aar siden blev der her i

Bladserne staa ledige. Det forekommer mig dog at være et uheldigt Resultat, naar der f. Ex. skal vælges 4 Medlemmer ved en aarlig Afgang af Borgerepræsentanter, at man saa kun skulde naae til at faae 3.

En anden Del af den ærede Forslagsstiller's Ballast er jo Ophævelsen af Censur for Deltagelsen i Valg. Jeg maa tillaa, at efter min Mening kan man ved kommunale Valg med Rette stille den Fordring til den som skal deltage i Valget, at han uder Stat til Kommunen. Kommunale Forsamlingers Opgave er i saa væsentlig Grad Aendelsen af de Midler, som komme ind i Kommunen væsentlig gjennem Skatter, at det netop er Skattebyernes Repræsentanter, som fremfor alt ere kaldede til at sidde i denne Forsamling; det er Skattebyerne, der bør repræsenteres deri. Ved politiske Repræsentationer kan man have meget forskjellig Mening om, hvad og hvorledes der skal repræsenteres, men de Momenter, som gjøre, at man har antaget, at Mennekerettighederne, Mennesteværdet, kort sagt Eksistensen som Stat-borger, laude udbrøve, at man er repræsenteret i lovgivende Forsamlinger, ere efter min Formening ikke tilhede ved kommunale Forsamlinger. Jeg kan derfor for mit Vedkommende ikke stemme for noget Forslag, der vil ophæve af Censur for at deltage i kommunale Valg.

Endelig det tredie Punkt, som den ærede Forslagsstiller har draget frem i sit Lovforslag, er Valgretten for Kvinder. Jeg skal ikke indlade mig videre paa dette Spørgsmaal. Den Udvikling, som foregaar med Hensyn til Kvindens Stilling i Samfundet, har efter min Formening, i alt Fald her i Landet, saa langt tilbage, inden vi naae til Spørgsmaalet om Kvindens Repræsentation og Deltagelse i repræsentative Forsamlinger, at jeg ikke finder nogen Anledning til at forbyde mig heri. Hvilken Udvikling Spørgsmaalet om Kvindens Stilling i Samfundet vil tage, tror jeg ikke, der er Mange, der kunne have nogen begrundet Mening om. Der er opstillet mange sindrige og aandfulde Theorier derom, og Udviklingen har for Dieblirket en Retning og en Gange, som man ikke kan misfjende; men hvilke Forhindringer for denne Udviklings Fortsættelse i sin ubøielige Konsekvens der kunne frembyde sig under Udviklingen, er der Ingen, der har nogen begrundet Mening om. Det er, som ofte fremhævet, en Udvikling, en Revolution af saa overordentlig indgribende Betydning, at den, som vil synle dermed, vistnok altid maa passe paa at optræde med Forsomsed, naar han vil optræde reformerende paa det Gebet. Jeg beundrer det kolde Blod, hvormed Forslagsstilleren troster os med, at vi dog altid

kunde have Udsigt til at beholde heved Halvdelen af Repræsentanterne i Kjøbenhavn's Kommunalbestyrelse, selv om hans Forslag blev vedtaget, fordi Kvinderne kun vare lidt over Halvdelen. Det var ganske vist en Trøst, men jeg tror dog, at de Fleste ville være paa det Nene med, at naar det Tilfælde indtraadte, var der stet en saadan social Forandring i vort Samfund, at man ikke rigtig vidste, hvorledes det vilde stille sig. Af alle den ærede Forslagsstiller's Planer paa dette Omraade maa jeg dog sige, at det Forslag, at ogsaa gifte Kvinder, Husfruer, skulde have Valgret, forekommer mig at være det mest risikable. Jeg ved ikke, hvorledes den ærede Forslagsstiller har tænkt sig, at Forholdet vilde blive i et Egtefæst, hvor Manden og Konen stemte paa forskjellige Partier! Forholdet mellem Mandfolk, som stemme paa forskjellige Partier, er ikke saa ublandet godt. Det er i Reglen ikke saaledes, at det vilde staa til til den Fortrolighed og Tillid, der skal være mellem Egtefæller. Jeg tror, at hvis man skulde gjøre Noget i den Retning, maatte man tillige tage under Overveielse, hvilke Forandringer der skulde gjøres i de ægteskabelige Forhold overfor de Ulemper, der let heraf vilde udbille sig.

Det er de Bemærkninger, jeg skal tillade mig at fremsette til Lovforslaget; indlade mig paa en nærmere Kritik af den ærede Forslagsstiller's Methode med Hensyn til Forholdstalsvalg, som han med stor Grundighed har udvillet for Forsamlingen, tør jeg ikke, og det kan jeg ikke. Jeg kan ikke vurdere den, ikke tilstrækkelig gjenemstue den, og jeg tør derfor ikke kritizere den; men de principielle Bemærkninger, jeg har tilladt mig at fremsette, ville ogsaa efter min Formening være tilstrækkelig afgjørende for den Stilling, jeg maa indtage til Lovforslaget. Jeg skal stemme for dets Overgang til 2den Behandling, da det forekommer mig, at den ærede Forslagsstiller har Krav paa, at hans Forslag bliver behandlet, men jeg skal slutte, som jeg begyndte, med at lægge et godt Ord ind hos Thinget for, at den lille Røvedighedsløb, vi ville faae fra det andet Thing, ikke maa blive slaaet ihjel, fordi vi ikke samtidig kunne faae foretaget principielle Forandringer i Valgmethoden for de kommunale Valg.

Indenrigsministeren (Buger 3 Lev): Den ærede Forslagsstiller har jo i denne Lovoptaget som §§ 2 og 3 det Væsentlige af en Lov, som jeg har tilladt mig at fremsette i det andet Thing. Jeg er ikke den ærede Forslagsstiller taknemlig derfor.

Jeg kan meget godt se, at der deri ligger, at den ærede Forslagsstiller erkjender, at disse Lovforslag ere velbegrundede. Men jeg kan henholde mig til den sidste ærede Talers Udtalelser om det nævnte lille Lovforslag og med ham være enig i, at det er saa nødvendigt at faae det fremmet, at det var bedre, man fremmede det Forslag, der ligger i Landstinget, og hvis den ærede Forslagsstiller vilde imøbetomme mig — jeg veed ikke, om han er stemt derfor — skulde det være ved, at han gif ind paa, at § 2 og 3 udgik af denne Lov, hvor de ikke behøves, og saa fremmede den anden Lov. Det er meget betydelige Reformere, som den ærede Forslagsstiller har foreslaaet i dette Forslag, og jeg beklager, at jeg ikke kan slutte mig til dem.

Den første Paragraf bestemmer, at Valgret til Borgerrepræsentantskabet i Kjøbenhavn tilkommer samtlige de Beboere af Staden, som fuldestgjøre de for Valgbarhed til Misdagens Folkething foreskrevne Betingelser. Deimod er Bestemmelsen, som jeg gjerne sig, fuldbendt, thi naar der tilfoies i Paragrafen, at Skattecenjus bortfalder, er det jo en Selvfølge. Den ærede Forslagsstiller kunde ikke, hvis jeg huster ret, ved Indbringelsen og heller ikke i Dag forstaa, at der var nogen Noie til at opstille en Cenus for Valgret til Kommunen. Jeg vil hellere udtrykke det paa en anden Maade og spørge, om der ikke skulde være nogen Grund til at opstille en Skatteydelse som Betingelse for Valgret til Kommunen. Det er nemlig saa, at i nogle af vore kommunale Love, navnlig paa Landet, forlanges der kun en Skatteydelse, der forlanges ikke som i Kjøbenhavn og tildeels i Byerne en bestemt Skatteindtægt, men en Skatteydelse, og hvis man erkjender, at Kommunen væsentlig kun er et økonomisk Fællesskab, som skal styres af den, der bidrage dertil, saa forekommer det mig ret naturligt at sige, at der skal Skatteydelse til. Den ærede Forslagsstiller mente, at det var uretferdigt, at den rige Mand havde sin Staaud i den fattiges Lomme, og det kunde man sige, at han havde, naar denne ikke har Valgret i det Omfang, det ærede Medlem her foreslaaet. Men det forekommer mig dog, at det ærede Medlem her ser ganske galt, thi naar vi holde os til det kommunale Omraade, som her er Tale om, kan man jo ikke sige, at man berøver Noget Noget, eller gjør Noget uret, i ethvert Fald ikke i den Forstand, at man positivt tager noget fra ham, stikker Haanden i hans Lomme, naar han intet bidrager til Kommunen, kun er nydende, men ikke ydende. Det forekommer mig derfor naturligt, at man fastholder

Skatteydelsen som Grundlag for Valgretten i kommunal Henseende, paa det Standpunkt staar i hvert Fald Regeringen. Det vil jo være i ærede Medlemmers Grundring, at i andre Kommuner end Kjøbenhavn, i Kommuner, som i flere Retninger vil anses for mere folkelige og fremmelige, er Forholdet et helt andet. I Kjøbenhavns Kommune har man kun en Slags Valgere, i Land- og Kjøbstadkommunerne har man to Slags, nemlig almindelige og husholdbestattede, og det gjælder ogsaa Amtskommunen. Men uagtet man har husholdbestattede Valgere, har man dog for den almindelige Valgerklasse fordrat Statteydelse, det vil sige: Bidrag til Kommunen. Man vilde altsaa gaa ganske bort fra dette Grundlag, hvis man gif ind paa det ærede Medlems Forslag; jeg ser ingen Anledning til at gjøre det i Kjøbenhavn forskor i det øvrige Land, og jeg ser ikke, at der gennem Forholdstilsvalg kan lades derpaa.

Det næste Stykke er, at der tilkommer Kvinder, enhver Kvinde over 25 Aar, og saa de gifte, Valgret. Jeg kan med Hensyn til dette Punkt i alt væsentligt eller om trent fuldstændig henholde mig til, hvad der blev udtalt af det ærede Medlem for Odense Amts 1ste Valgkreds (Strøm). Der er dog en anden Betragtning, som jeg skal tillade mig at gjøre gjældende ligeoverfor den ærede Forslagsstiller, naar han sagde, at det var Noget, Regeringen havde billiget andet Steds, og derfor maatte kunne gaa ind paa her. Det rammer ikke Spørgsmaalet om den gifte Kvinde, og ærede Medlemmer ville se, at det er et brændende Spørgsmaal, thi om man ikke vil sige, som den ærede sidste Taler gjorde, at det var farligt, at det kunde give et underligt Forhold, om Mand og Hustru stemte forskjelligt, til Valg af Borgerrepræsentanter, — Noget som jeg ikke vilde anse for at kunne gjøre ret meget — saa vilde der dog komme et underligt Forhold frem, naar baade Mand og Hustru samtidig vare Medlemmer af Borgerrepræsentationen. Det Forhold vilde jeg anse for at være noget ekstraordinært og mindre heldigt. Jeg giver det ærede Medlem ganske Ret i, at idet han har foreslaaet Valgret for Kvinder, følger Valgbarheden med af sig selv, idet den i den gjældende Lovs § 2 er knyttet til samme Vilkaar som Valgretten. Der er jo imidlertid Forbudsbestemmelser i Kommunalloven, og den Betingelse skulde i ethvert Fald være opstillet, at Mand og Hustru ikke samtidig maatte være Medlemmer af Borgerrepræsentationen. Hvis man nu paa den Maade gav Kvinden Valgret, og pludselig sprang over til det meget hyderlige

Punkt i Kvindesagen og drog Kvinderne ind i Valgværet, som det ogsaa findes Et. ved Kommunevalg, da maatte man vel ogsaa gaa ud fra, at denne Valgret vilde blive benyttet. Jeg antager, at den vilde blive det i høj Grad, det ærede Medlem mener jo ogsaa, at Mændene saa nogenlunde kunde gjøre Regning paa at besætte Halvdelen af Pladserne i Borgerrepræsentationen, og jeg tror ogsaa, at det ærede Medlem har Ret i, at Kvinderne med Lethed vilde kunne besætte den anden Halvdel. Denne Bestemmelse kan jeg altsaa heller ikke slutte mig til. — Naar det ærede Medlem paaberaabte sig, at vor Valglov kun udelukker Børn, Kvinder og Forbrydere, og at man altsaa sætter Kvinderne ved Siden af Børn og Forbrydere, da tror jeg ikke, at det ærede Medlem har ganste Ret deri. Jeg kan vistnok udtrykke det saaledes, at vor Valglov udelukker dem, der ikke ere personlig eller økonomisk myndige, saa komme vi en Del videre, end det ærede Medlem antog. Jeg skal tillade mig at oplæse den Lov, som det ærede Medlem paaberaabte sig, som er vedtaget og gjælder for Fjland, og som det ærede Medlem mente, at han i alt Væsentligt havde benyttet som Underlag for andet Stykke af § 1. Det er kun nogle ganske faa Linier, der lyde saaledes: „Enke og andre ugifte Kvinder, som forestaa en Husstand, eller som paa en eller anden Maade indtage en selvstændig Stilling, ere valgberettigede ved Valgene til Næstforstanderskab, Sysselforstanderskab, Byraad og paa Menighedsmøder, saafremt de have fyldt 25 Aar og forøvrigt fyldestgjøre alle lovbestemte Betingelser for Udøvelsen af de omhandlede Rettigheder“. Ærede Medlemmer ville se, at her er Tale om noget helt Andet, her er kun Tale om Kvinder, som netop have personlig og økonomisk Myndighed, om jeg saa maa sige, og navnlig er Spørgsmaalet om den gifte Kvinde, som det ærede Medlem har ment ved denne Leilighed at kunne løse, slet ikke løst i denne Paragraph, og det følger saaledes af sig selv, at denne Bestemmelse er langt mindre vidtgaaende end den anden. Derhos skal jeg tillade mig at bemærke, at saavidt mig bekendt, og jeg tror ikke at tage fejl, er denne Bestemmelse knyttet til Skatteydelsen til Kommunen, det er saaledes et helt andet Forhold. Jeg tror derfor ikke, at det ærede Medlem med videre Høje skal kunne paaberaabe sig denne for Fjland vedtagne Bestemmelse.

Den ærede Forslagsstiller antog Forholdstalsvalgmaaden for et Stags Universalmiddel, som kan gjøre Fyldest under alle Forhold. Jeg skal ikke udtale mig mod

Forholdstalsvalgmaaden; vi have jo Erfaring her, at den under visse Forhold, i mindre Korporationer, paa Rigsdagen og ved Landsstingsvalg, kan være nyttig og brugbar, om vi end nok kunne se, at den ogsaa har sine Dener, navnlig naar man ikke anvender den saaledes, at man vil træde ind i Kvotient, som det dog ligger i Sagens Natur. Det kan godt være, at denne Valgmaade vil trænge igjennem baade til flere politiske Valg og til de kommunale Valg. Det kan godt være, at det skal forjages, men det forekommer mig dog, at vil man gjøre et Forsøg med den, da er det uheldigt at gjøre Forsøget i Landets største Kommune under de Forhold, som i det Hele taget der findes, og med en Valgkorporation der, saa vidt mig bekendt, tæller mellem 15 og 20,000 Bølgere. Jeg kan altsaa ikke tilraade Forslaget. Naar det ærede Medlem, om jeg husker ret, ved Indbringelsen har udtalt, at Kommunalbestyrelsen, hvis Mening herom det jo nok var værdt at høre, har udtalt sig for Indførelsen deraf, saa har jeg ikke kunnet saare det ud deraf. Jeg har efterset den Udtalelse, som det ærede Medlem citerede, men jeg kan ikke se, at der kan lægges en saadan Værdning ind i den. Den er for udførlig til at kunne oplæses her, men den findes i Trykken, saa enhver kan efterse den.

Man kunde der jo spørges om, hvad Forholdstalsvalgmaaden er og betyder, og det ærede Medlem har meget udførlig udviklet, at det, der her er foreslaaet, ikke blot er Forholdstalsvalgmaaden, men er den allerfortrinligste, er Forholdstalsvalgmaaden udviklet i dens yderste Konsekvens. Om det nu forholder sig saaledes, som det ærede Medlem siger, at det er en matematisk Nærfærdighed, det skal jeg indromme, at jeg ikke ser mig i Stand til at kunne kontrollere, og jeg skal derfor ikke benægte det. Men selv om det forholder sig saaledes, er det derfor ikke bestemt, at den praktisk taget vil føre til de heldigste Resultater. I alt Fald er der nogle Veirønderligheder ved den, og da det ærede Medlem udtalte sig saa udførligt, skal jeg ogsaa tillade mig at nævne et Par. Først skal jeg dog tillade mig at bemærke, at denne Metode og Forslaget her langt fra er saa let fatteligt, som det ærede Medlem mente, saa at man næsten skulde mangle almindelig Menneskeforstand for ikke itag at kunne sætte sig ind i det. Hvis det virkelige forholder sig saaledes, da ved jeg ikke, hvorfor det ærede Medlem vil have en „Belleddning for Valgeren“, som skal ophænges paa Valgstederne overalt, hvor Stemmesedler modtages. Valgbestemmelser skulle være

der tales om en præcis Maade at udføre Valget paa, skulde høre væsentlig med til Lovforslaget. Det gjør den skal ikke. Jeg har taget den med, fordi jeg syntes, det var interessant at se, i hvilken Grad Geometrien og Arithmetiken stemme sammen, men der staar udtrykkelig i § 13, at Kommunalbestyrelsen kan bestemme, at det skal finde Sted. Det er altsaa en Paragraf, der, hvis Lovforslaget bliver til Lov, kan blive staaende i mange Aar, uden at man behøver at bryde sig derom, og det hører altsaa ikke sammen med Loven. Jeg tror, at i Almindelighed vil Valgeren nok kunne skjønne, hvad der er det Væsentlige for ham, og hvilken Betydning hans Stemme har, saa at han tilstrækkelig kan kontrollere Valgets Udfald. Da det er foreslaaet, at Optællingen af Stemmerne skal være offentlig, hvilket ikke er Tilfældet i Deblittet — saa vidt jeg ved, have Valgerne ingen Afgang til det Sted, hvor Udvalget optæller Stemmerne — da dette her er foreslaaet, vil Valgeren meget hurtigt faae fat i Tallet, og enhver Valger kan da selv meget let kontrollere Udfaldet. Det har andre taget mig meget, at begge de ærede Tolere have taget fat paa § 11, som angaar det Tilfælde, at der ikke vælges saa mange, som der skal, thi denne Paragraf gik aldeles uansøgt igjennem Thinget i Aarene 1879 og 1881, og den forandrer Intet i, hvad der er Lov for Dreblittet. Der staar nemlig i den gjældende Lov, at fritages nogen af de valgte Repræsentanter for at modtage Valg, foretages Intet nyt Valg, med mindre Repræsentanternes Tal gaar under 33, samt at Kladsen, der blive ledige i Aarets Lov, bestyretes ikke, med mindre Repræsentanternes Tal gaar under 30. Naar der nu i det første Tilfælde sidst er blevet valgt 6 Repræsentanter, skal der altsaa vælges mindst 4 nye, og i det sidste Tilfælde skal der vælges mindst 7 nye, men ivoerigt tror jeg ikke, at man har lagt tilstrækkelig Mærke til, hvad jeg har udtalt og skal berøse andet Steds, idet det vil blive for vidtløftigt her, at der Intet er i Veien for at foretage Udfyldningsvalg paa et eneste Medlem ved Forholdstalsvalg, saaledes at Proportionaliteten bevares. Hvis man altsaa foretrækker, at det bestemmes, at der, hver Gang en Plads bliver ledig, skal foretages Udfyldningsvalg ved Forholdstalsvalgsmåden, er jeg rede til at stille Forslag i den Retning i Stedet for, hvad der nu staar i § 11.

Det er sagt til Forvar for Statteenjens, at det gjælder særlig for de kommunale Bestyrelser at tage Bestemmelse om Anvendelsen af Skatterne, derfor skulde Statteenjens være mere nødvendig ved kommunale Valg

end ved politiske. Jeg vil da for det første gjøre opmærksom paa, at de kommunale Bestyrelser have en Mængde andre Sager at ordne end selve Kommunsagerne: jeg nævnte for Eksempel, Jættvinger — ja, det er ganske vist kommunalt Lærnde — Sundhedspæien, og der er en Mængde andre Ting, som ikke have et umiddelbart Hensyn til Statteenjens. Hvorfor vil man udelukke desfra de Kluge, som blive udelukkede desfra ved at sætte en Statteenjens, da man ikke alene vælger her til Røstetning, men ogsaa mange andre Steder vælger politiske Repræsentationer uden Statteenjens, hvor der er Tale om at anvende noget større Summe, hvor der er Tale om at anvende Millioner, medens der ved Kjøbenhavn's Borgerrepræsentation kun er Tale om Hundrede Tusinder? Hvorfor skal det være saa nødvendigt at forlange Statteenjens fortrinsvis til kommunale Valg fremfor til politiske? Jeg vil kun tilføje, at saa vidt jeg forstod de Udtalelser, der faldt fra Ministerbordet, var der ikke Uviljelighed til at gaa med, naar man vilde indskrænke sig til den Forderung, at der ydes Stat, uden at der bestemmes, hvor høj Stat det skulde være. Det er en Udtalelse, som jeg, hvis jeg ikke har misforstaaet den, skal tillade mig at notere, det har allerede mig at høre den.

Jeg gaar dernæst over til Kvindernes Valgret, og med Hensyn dertil har jeg ikke sagt, at jeg har affattet dette Punkt i Lovforslaget efter den islandske Lov, men jeg har sagt, at jeg har affattet det tilbørlig derefter. Saaledes faldt min Udtalelse ved Forelæggelsen af Forslaget, og jeg har ikke lagt Sjæl paa, at jeg har taget gifte Kvinder med. Jeg kan ikke se hvorfor gifte Kvinder ikke skulde tages med. Jeg kan ikke se, hvorfor der lige som skulde lægges Straf paa at gifte sig; lige saa lidt som jeg onsker, at der skal sættes Præmie for at gifte sig, lige saa lidt vil jeg, at det Modsatte skal være Tilfældet, at den Kvinde, som har en Rettighed, kommunal eller politisk, skal miste den, fordi hun gifter sig. Naar det ærede Medlem for Odense Amts 1ste Valgkreds (Strøm) kom med den Indvendning, at man skulde forebygge den Tvist i Ægtefællenskab, som kunde fremkomme herved, idet det let kunde ske, at Manden stemte paa En og Konen paa en Anden, siger jeg, at jeg tror, at Ægtefællenskab kan være meget lykkelig, fordi enhver af Ægtefællerne har sin Mening i den Henseende. Som oftest vil det vel være Tilfældet, at de have samme Mening, men hvorfor skal det saa netop være Manden, der udtrykker den? Hvorfor kan Konen ikke give sin Stemme?

get ofte er jo i Grunden Konen Mand i Ruset for at bruge et Udryk, som De kunne finde i det bekendte Skuespil „En Skandale“, uden at jeg iøvrigt vil anbefale den Kvinde. Altsaa tror jeg, at man kan lade enhver af dem have sin Stemme. Konsekvensen af at sige, at man ikke skal tage den gifte Kvinde med for ikke at bringe Tvist ind i Ugtestabet, vil overhovedet være at affstafte alt Valgvæsen, hele vor fri Forfatning og vende tilbage til Absolutismen. Det er en Indvending, der er kommen frem ved mange Leiligheder. Naar der f. Ex. har været Tale om, at Menighederne selv skulde vælge deres Præster, er det blevet sagt: Det vilde give et slet Forhold mellem Præsten og Menigheden, nei, lad os blive ved det gamle, at Præsten bestikkes fra oven, og at Hjorden faar sin Hyrde næsten sovende. Jeg har aldeles ingen Betænkelighed ved, at gifte Kvinder komme med, men vil man ikke have dem med og kun give den ugifte Kvinde Valgret, da siger jeg: Lad os tage det, det er altid et betydeligt Fremskridt. Det er ikke mig, der har fremjat for Ubor, at, naar man giver Kvinden Valgbarhed, skulde dog Mændene ved at benytte Forholdstalsvalgmaaden kunne sætte omtrent Halvdelen af Medlemmerne ind i Borgerrepræsentationen. Denne Bemærkning fra mig var nærmest spogende. Jeg har strax sagt, at oprindelig havde jeg ikke i Sinde at give Kvinderne Valgbarhed, men da det stod i Loven, mente jeg, at jeg burde lade det blive staaende. Da jeg omtalte den Mulighed, at Kvinder kunde besætte omtrent Halvdelen af Pladserne, naar de baade fik Valgret og bleve valgbare, var det for at opstille Noget, som jeg antog, ikke nogenstunde kunde faae noget Tilsvarende i Virkeligheden. Naar vi have set, at Island siden 1882 har givet Kvinden kommunal Valgret, om end ikke en saa udstrakt, som her er foreslaaet, og at det ingen Ulempe har mærket deraf, tror jeg ikke, at det kunde være for tidligt her at gjøre et Forsøg i den Retning. Jeg kunde tale om andre Lande, f. Ex. Finland, hvor Kvinden paa aldeles lignende Maade med samme Indskrænkning som paa Island har haft kommunal Valgret endog saa i en halv Menneskealder, lige siden Tredserne. Heller ikke der har man mærket Ulemper deraf. Men for at gaa til den politiske Valgret, som jo er betydelig mere udstrakt, skal jeg gjøre opmærksom paa, at Kvinden har i adskillige Aar haft politisk Valgret i Whoming i Amerika, en Stat paa 20,000 Indbyggere, og jeg kunde nævne et større Omraade, nemlig Den Man i England, som har en særkelig Forfatning i den Henseende. Denne

D har 50,000 Indbyggere, og der har Kvinden haft politisk Valgret i adskillige Aar. Naar man der har kunnet give Kvinden politisk Valgret uden at mærke Ulemper deraf, hvorfor skulde vi da ikke kunne gøre her at give Kvinden i det Mindste kommunal Valgret? Jeg har ikke det Mindste imod, hvis man vil give Kvinden ikke alene Valgret, men ogsaa Valgbarhed, som der synes ikke at være fuldstændig Utilbøielighed til efter de Ord, vi have hørt fra Ministerbordet, da at sætte en Bestemmelse ind i Lovforslaget om, at Mand og Hustru ikke skulde kunne have Sæde samtidig i Borgerrepræsentationen. Det er af den Slags Ting, som vi overmaade let kunne blive enige om, naar vi overhovedet kunne blive enige om at gjøre noget Mere, end der er foreslaaet i det Lovforslag, der for Diebliftet er under Behandling i Landstinget.

Judenrigsministeren (Zenger blev): Jeg skal nu gjøre en enkelt Bemærkning til den ærede Forslagsstiller. Han var ingen Lunde paa Spørgsmaalet om den politiske Valgret og gjorde gjeldende, at han kunde ikke sige, at der kan være nogen Grund til at forholde Folk den mindre vigtige kommunale Valgret, hvem man giver den politiske Valgret. Den ærede Forslagsstiller synes alene at ville se økonomisk paa Forsødet, det gjør jeg for det Første ikke. Jeg afholder, hvad jeg sagde for, at Kommunen er væsentlig en økonomisk Ordning, som behøres paa en vis Maade af Borgerne; Statsideen gaar jo dog langt videre, og i Staten man der vel derfor lægges et andet Grundlag for Valgretten. Men selv naar det ærede Medlem vil se økonomisk paa Sagen, kan det dog ikke være ham ubekendt, at man i Staten har Noget, der hedder indirekte Skatter, som rammer alle Borgere, medens vi i Kommunen have en bestemt Brændse for, hvem der svarer Stat, og hvem der ikke svarer Stat. Nu siger det ærede Medlem, at Kommunen har ogsaa ideale Fordringer at udførelse, f. Ex. med Hensyn til Skolevæsenet. Det er fuldkommen rigtigt, men jeg skal gjøre opmærksom paa, at ved den kommunale Bestyrelse af Skolevæsenet er det navnlig det økonomiske Moment, der er accentueret, thi Staten regulerer ved Love i store Træk, hvorledes Skolevæsenet skal være ordnet, ja endog, hvor mange Lærere der skal ansættes. Kommunen har den Lygde at bevilge de fornødne Midler, og dem skal den bevilge, forøvrigt med et ikke ubetydeligt Statstilskud. Altsaa, selv om man erkjender, at Kommunen har ideale Formaal at opfylde, er dog Karakteren af det kommunale